

Selyem Zsuzsa

No sorry

Nem, erről én nem beszélhetek.

Hát legyen: akkor elmesélem én. A hősnőt Mártonnének hívták, Ms. Márton, that's the name, magas asszony volt, hosszú, gondosan barnára festett haját feltűzve hordta, kínos, szüntelen mosolya mindenkiből szájalmat váltott ki. Mindenkinek az idegeire ment. Az idegeinkre ment, és viszontmosolygásra kényszerített. Ezt neveztük szájalomnak. Oka Mártonnének a kínra bőven lehetett: azt beszéltek, férje és négy gyermekének apja – rém visszataszító alak – egyetemi tanári pozícióját rendszeresen arra használja, hogy diáklányokat zsaroljon meg: vagy lefeksznek vele, vagy buknak a vizsgán. Lefekvés: ne gondolatok valami nagy számra, errefelé a szexuális fantázia nem túlságosan fejlett, Márton prof is csupán hamvába holt hatalommániáját valamint alkatától teljességgel távolálló, mindazonáltal a nagy, halott, fehér férfi kultúrkörében alibiként előírt szívjóságát ölte a lányokba. Szívjóság-alibit az ágyban, hatalmat a vizsgán. Zolító tudom, az évek során valahogy akadt egy csaj, aki vállalta volna, hogy rejtett mikrofonnal fölveszi a professzor úr lihegését, aztán az utolsó pillanatban elbizonytalanodott, ahogy akkoriban mondták, és nem lett a nagy leleplezésből semmi. Maradt hősnőnk mosolya.

Másféle leleplezések kora jött el. Tanáraink sorra kikérték a titkosszolgálati dossziéikat, kutatócsoportokat alakítottak „a közelmúlt diktatúrájának tanulmányozására”, pályáztak jobbra-balra, komoly pénzeket szereztek, ami onnan látszott, hogy téglákat lecserélték kisebb, vékonyabb telefonokra, egy alvajáró biztonságával választották ki a méregdrága, édeskés változatokat, ízlésüket nem vitattuk, s engedték, hogy fölismerjék az idézeteket, hadd örüljenek kicsit, de nem örültek, észre se vették. Irodáikban megjelentek az LCD képernyők, rajtuk egy-egy alapítvány logójával, na de legalább jobban látták a körleveleiket, aztán kivetítőre is futotta a pályázati pénzekből, így hát némelyikük, nem föltétlenül célszerűen, rávetette magát a powerpoint előadási technikára. Nem állítom, hogy a műszaki robbanáshoz felsőoktatásunkban egy diktatúra és annak összeomlása lett volna szükségszerű, de itt így alakult. A lényeg, illetve most azt akarom elmesélni, hogy némely paksaméta titkosjelentésből gyanítható volt, hogy Márton prof, disszidens előtörténete dacára (vagy amellet), alkalmazásban volt mint Szekuritáté-ügynök.

A lényeg persze ez, de erről a nyilvánosság előtt ma sem tud senki semmit. Mosolygás van, félrenézés, vállvonogatás. Mindenesetre úgy egy éve megjelent az egyik internetes fórumon Mártonné, mármint a hozzászólása, rendes, személyazonosságijában szereplő nevével, melyben a posztkom ügynökkérdésről írt valami zavarosat. Persze föl sem tűnt volna ez a hozzászólás, a többi sem volt éppen kristálytisztá, mégis, az azért több mint sok, hogy Mártonné húszoldalnyi zavaros tanulmányféleséget bocsátott a fórumozók elé, és, mint említettem, saját nevével szignálta, amely saját név az illusztris prof miatt mégiscsak jelentett valamit.

Nem olvastam ám én ezt a húszoldalnyi eszmefuttatást, csak éppen itt-ott belenéztem, mert érdekel ennek a generációnak – szüleim nemzedéke! – szinkronvívása a technikával és saját múltjával. És, mi tagadás, némi elégtételt is éreztem, amikor egy ordas fórumozó a maga elemi stílusával felhívta a Mártonné nick-nevű hozzászólás figyelmét az internetikett némely kitételére, például hogy itt ne képzelje azt, hogy oldalakon át csak ontja, ontja, mert elszibbad tőle a scrolldownja, és illene mondjuk a témát is érintenie, ha már nem blogol, hanem fórumozni óhajt, és különben is, ha valami mondanivalója van, írja le egy tőmondatban, na jó, két-három jelző még elmegy, de nehogy azt higgye, hogy valaki is elolvassa ezt a nyúlós, félig tudományos, félig vallomásos taknyot, csak amiatt az ócska trükk miatt, hogy valóságosnak álcázott nickkel jelentkezett be.

A félvallomás nagyjából annyit tartalmazott, hogy ne bántsuk a hajdani ügynököket, mert ha szörnyű is a tett, amit elkövettek, ők is emberek, mint mi, és ki tudja, mi vajon hogyan cselekedtünk volna, ha a helyükben lettünk volna, és például ő, Mártonné, ő jelentett, nem ezen a néven, hanem Orbánné néven, de jelentett, vagy szinte jelentett, talán jelentett volna, de.

Ne haragudjatok, most már nem emlékszem, mindenesetre *kényszerítették* jelentéseket írni barátairól és ismerőseiről. Ami, szerény véleményem szerint, mégiscsak kemény együttműködés a megdönteni szándékozott rendszerrel. Valamelyik szokásos ellenpontot működtethette ő is: a gyerekeivel zsarolták, az anyjával, az apjával, a feleségével, a férjével, a szeretőjével, a munkahelyével, az útleivel, a lakásával, a postaládájával, a betegségével, lehet választani, ez egy ilyen társasjáték, valaha valaki elásott egy másvalakit, aztán valahogy ez kiderül, de no sorry, hanem még őt kell sajnálnunk valamelyik társadalmi-antropológiai adottsága miatt, na, mindegy.

A mindegy után pedig az következett szédületes iramban, hogy Márton prof egy szép napon kihívatta a mentőket, hogy Mártonnét bevitesse velük a pszichiátriára, s mivel a nőnek nem akaródzott mennie, mi több, bezárkózott a szobájába, hm, az egy olyan házasság volt, hogy

Mártonnénak kulcsa volt a szobájához, és nagyjából harmincévi házasság után egy szép napon bezárkózott, na, erre Márton prof föl hívta az illetékeseket, és bilincsekbe vitette be Mártonnét a pszichiátriára.

Nekünk egyszerűen elmaradtak az óráink. Mártonné ült a pszichiátrián, Márton prof őrizte. Látogatási időben ott ült a bejáratnál, a Megfeszített arckifejezését ötvözve a Gondviselőével. Sokáig nem akadt senki, az orvosokon és nővérkéken kívül, aki erőfeszítéseit méltányolja, amiről persze ő maga gondoskodott: néhány kollégáját felhívta, kérve, kezeljék bizalmasan az információt, hogy szegény feleségének megint rohama volt, mellette kell lennie, néhány napig oldják meg a helyettesítését. Na persze, „megint”: ki a franc tartotta volna észben, hogy éppen Mártonnénak vagy valaki másnak szoktak időnként rohamai lenni?

Látogatni csak akkor kezdték Mártonnét, amikor véletlenül kiderült, hogy bent van. Nagyon véletlenül derült ki: az egyik asszisztens az egyetemen összefutott a másikkal, ezer éve nem találkoztak, pedig mennyi mindent lehetne megbeszélniük, ezt az ügynökmaszatolást például, olvastad Mártonné hozzászólását, jaj, igen, durvára nem értettem, mit akart mondani, hogy ő is benne volt-e nyakig, vagy azt netán, hogy szeressük egymást gyerekek, mindenesetre tegnap nem volt bent az értekezleten, a tanszékvezető azt mondta, beteg, hát a csaj meg is kérdezte, mi van, s hát az, hogy be kellett vinni a pszichiátriára. Nem egy ügy, a szüleim nemzedékéből időnként bevisznek valakit a pszichiátriára, a másik asszisztens-csaj viszont fennakadt a dolgon, mert, kiderült, másnap lett volna Márton prof és Mártonné válóperének tárgyalása, és ezt onnan tudja, hogy ő lett volna az egyik tanú. Huhh, ez azért komolynak tűnt.

Komoly is volt: Márton prof szépen elrendezett mindent, hogy leleplezés-mentes legyen a jövő. Olvasta ő is Mártonné zavaros expozéját a fórumon, és mindannyiunkkal ellentétben, ő pontosan értette is az üzenetét. Gáz volt. Mártonné simán háritotta a diáklány-afférokat, részint egyáltalán nem tartott igényt férje szexuális aktivitására, untig elege volt belőle a négy gyerek fantáziátlan nemzési procedúrái után, részint már mindent ő maga is elért, ami a férj presztizse felhasználásának útján ebben a félfudális pomó kultúrában elérhető. Prof volt maga is, na. De amit a kikért és elolvasott dossziékban látott ifjúságuk idejéről, az mégiscsak megrémítette. Hogy arról is, ami annak idején kettejük titka volt, s bár ő, Mártonné, soha nem hitte szíve mélyén, hogy Márton az ő élete férfiúja, mégis, valahogy úgy alakult, hogy azoknál a titkoknál komolyabb titkai és cinkosai azóta sem lettek, így mégiscsak élete legszentebb titkait olvasta a szekusdossziékban, s ezen a ponton lett neki sok ebből a kibaszott életből.

Szó nélkül elment egy ügyvédhez, s beadta a válópert.

Márton prof jó ideig erről semmit nem tudott, de figyelte az asszonyt. Mintha kivirágzott volna. Hosszú, barna kontyát leengedve (szép haja volt még mindig) a kisebbik gyerekekkel újra négykezeszt kezdett játszani a zongorán. Mártonnak joggal volt gyanús ez a nagy harmónia, elővette hát a körömkecegetetőjét, mire, jól számított, Mártonné fölugrott, s kiment a konyhába mosogatni. Ahova, hiába csörömpölt ahogy csak bírt, a nappaliból átszűrődött Márton prof kenetteljes hangján az „anyát meg kell érteni, nehéz helyzetben van”, vagy a menstruál-szólam, mindegy is, mit mondott, elég volt ahhoz, hogy Mártonné a szokásosnál is feldúltabban félbeszakítsa, és megkérje szépen arra, hogy legalább a gyerekeknek ne mondjon olyasmit, amivel holtbiztosan ártani fog.

Ártani a gyerekeknek a te idegállapotod fog, vette át rendkívül gyakorlottan a szót Márton prof, te tudod a legjobban, folytatta, mit érez a gyerek, ha látja, hogy édesanyja – szegény Mártonnénak, mesélték, az „édesanya” a gyenge pontja, mihelyt ezt a szót meghallja, könnymirigyei megduzzadnak, elfordul, mindegy, honnan, de el –, szóval, így Márton prof, mit érezhet a gyerek, ha látja, hogy édesanyja nem képes önmagán uralkodni, és hol nem bír a frenetikus jókedvével, hol meg csak fekszik az ágyban benyugtatózva, és képtelen egy kakaót is elkészíteni.

Márton prof évek óta ezzel az érveléssel ártalmatlanította feleségét. A nő általában elnémult, teljes mélységében átérezte, milyen rettenetes anya ő, s ha nem lenne a férje, aki ellensúlyozza az ő hullámzó kedélyállapotát, a megmagyarázhatatlan depressziós rohamait, paranoiáját, életügyetlenségét, stb, stb, akkor ő már rég az utcára került volna, esetleg, ha nagyon összeszedné magát, tömbházi takarítónő lehetne, egyedül élne valami tömegszálláson, a gyermekei messze elkerülnék, mindenki szégyellné, hogy valaha is ismerte őt.

Most viszont mégsem jött be a harminc éven át kifogástalanul szuperáló csel. A dossziékból ugyanis Mártonné számára is világossá vált, hogy a vicc nem hazudik: mi a keleteurópai paranoia? – hát, hogy az ember azt képzelet, üldözik, és tényleg üldözik.

Amikor tehát először viszontlátta önnön legszentebb titkait a vacak minőségű, rossz románsággal megírt, férje kézjegyével ellátott papírokon, a sötét rémület és becsapottság basszusa mellett egy halk szopránhangot is hallani vélt: Iza, mert ez volt a keresztneve, Iza, hát igazad volt.

Na, most ott tartunk, hogy értjük, miért volt képes harmincévnyi házasság és négy gyerek után egy asszony összeszedni magát, és elballagni az ügyvédnőhöz.

Azt is értjük persze, hogy Márton prof sem volt hülye, hogy a legkockázatosabb pillanatokban elengedje élete első számú alibijét. A kisebbik fiú még mindig ott volt, akivel vígan zsarolhatott, de nem riadt vissza, patrisztikára szakosodott filozófussága dacára, attól sem, hogy a nemrégiben nyílt szupermarketekben vásároljon meg a gyerekek mindenféle méregdrága holmit, az iskolai tekintély döntő markereit, amelyet kiegészített az apai készpénz, valamint a belőle vásárolt és szétosztogatott nyalánkságok. Még így sem, hogy az anyai befolyást a csordaszellemmel jócskán hatástalanította, még így sem volt a fiúnál teljes a siker. A kölyök csak bízott abban a szerencsétlenben. Az egyetemista gyerekeikkel sokkal könnyebben ment a dolog, ők már rég benyalták, hogy a pénz mindent visz.

Ért éppen a cseresznye – vagy a meggy?, nem is tudom, valamelyiket a kettő közül vittem Márton Izának a pszichiátriára, de hiába, nem evett semmit, mosolya is kicsit őszintébben volt fájdalmas, amikor a felhalmozott cseresznyészacskókra mutatott, úgy látszik, mások is tuti megoldásnak vélték a cseresznyét (vagy meggyet). A fia most is ott volt, de ahogy megérkeztünk Katival, tapintatosan visszament apjához, aki, ezt már mondtam, éjjel-nappal ott dekkolt a pszichiátria bejáratánál, lesni az orvosokat és a látogatókat. Nekem, talán kiderült már, túl sok közöm Mártonéhoz nem volt, Katit kísértem el. Ezenkívül az ügy emberjogi vonzata érdekelt.

Amikor Kati megkérdezte, mégis, hogyan került ide, azonnal felajánlottam, hogy átülök egy másik padra, nem akartam, hogy olyasmit mondjon el jelenlétemben, amit egyébként nem kötne az orromra. De nem volt másik pad, igaz, attól arrébb léphettem volna, egy roma lány, alig lehetett húsz, amúgyis kért tőlem valamiféle írószert, adtam, de láttam, inkább azt szeretné, hogy mellette sétálgassak kicsit fel-alá, s hallgassam meg az ő történetét. Szép lány volt, tekintetében a zavarnak semmi nyoma, kíváncsi is lettem volna, mit keres itt. Mártonné viszont azt mondta, úgyis mindegy már, ne menjek sehova. Maradtam hát. A négykezes zongorázás plusz körömkecsetetés és edénycsörömpölés oda torkollott, hogy Márton prof elment bevásárolni az Auchanba a fiúval, és egy doboz meggylikőrös csokit nyújtott volna át magába roskadt nejének, amit az fogott, és Márton fejéhez vágott. Így mondta, nagyon élveztem: „Fogtam, és a fejéhez vágtam.” Mert, folytatta Katinak (de hát én is hallottam), a leggyűlöletesebb akkor, amikor hízeleg. Na, ezt nem esett nehezemre elképzelni. Az est úgy folytatódott, hogy Mártonné ült a szobájában, nem csinált semmit, csak ült, a gyerek szintén a saját szobájában, s a nagy csendben egyszercsak azt hallja Mártonné, hogy ura a konyhában kaparászik egy lábostban. Felpattant, kiment a konyhába, hát Márton ott tunkolja jóízűen a Mártonné főzte pörköltet. Szó nélkül elkapta a lábost, s míg Márton arcán a pörkölt okozta kéj

mellett a meglepettség rózsái virultak, a pörkölt a vécébe lett rázva. Már az öblítő csobogása hallatszott, amikor Márton fölördített, és ment, hogy pofán csapja a hülye kurvát, ahogy a patrisztika doktora méltóztatott kifejezni magát ezúttal, de addigra Mártonné bezárkózott a szobájába.

Márton azonnal higgadtságot erőltetett magára, vette a telefont, és hívta a mentőket, azzal, hogy sajnálatos módon a feleségének megint rohama volt, nem, nem először fordul elő, igen, sajnos közveszélyes, és igen, ellenállásra számíthatnak. A két tagbaszakadt férfi egy ideig próbálta Mártonnét rábeszélni, nyissa ki szobája ajtaját, a prof mártírpofával gesztikulált nekik, hogy sajnos, ez nem fog menni, inkább hozzák a bilincset és törjék be az ajtót, ez utóbbit végül mégsem kellett, mert Mártonné egy idő után egyszerűen kinyitotta az ajtót, előrenyújtotta csuklóját, és szó nélkül hagyta, hogy rárakják a bilincset. Három napja van bent, Kati kérdésére elmondja azt is, nevetgélve, hogy olyanokat kérdeztek tőle, tudja-e a nevét, de az adatai felvételén kívül semmi nem történt, orvos meg sem vizsgálta, de azért naponta háromszor kap injekciót, a szokásos nyugtatók lehetnek, de hogy mik is, azt nem tudja, mondta bocsánatkérő mosollyal.

És miért nem válaszoltál egészen máig a telefonhívásomra? – kérdezte Kati. Kiderült, a prof még a mobilját is elvette, rózsaszín, de mindegy, ma adta vissza, amikor sajnálatos módon kiszivárgott az ügy.

S most mit tervezel? – kérdezte Kati, mire Mártonné vázolta, hogy vagy elutazik egy időre Párizsba a barátnőjéhez, vagy kivesz egy lakást – sajnos mindkettőre nincsen pénze, ezért valószínűbb, hogy keres albérletet. Addig viszont még ki kell innen jutni, gondoltam én, és tüzet adtam egy igen zavart tekintetű, pizsamás fiatalembernek.

Ott szorongtunk hárman az egyetlen padon, az ápoltak fel-alá járkáltak a kicsi, építkezési hulladékkal tele udvaron. Ami maga volt a mennyország a szűkös és zsúfolt kórtermekhez és a folyosókhoz képest, ahol átható izzadság-, húgy-, fertőtlenítő- és ételszag terjengett. Bár ebből a mennyországból, néztem jobban körül, eléggé visszavesz a pszichiátriával szembeni óriásbanner. Egyszerűen nem fért a fejembe, ki fizethetett azért, hogy fekete alapon sárga betűkkel a következő felirat jelenjék meg egy betonépület falán: „Féljétek az Istent, és néki adjatok dicsőséget; mert eljött az ő ítéletének órája; és imádjátok azt, aki teremtette a mennyet és a földet, és a tengert és a vizek forrásait.”

Hirtelen lekaptam a tekintetem erről a hülyeségről, nehogy Mártonnénak elmenjen a kedve az albérlettől, ha már utazásra nem is futja.

A vége a történetnek annyi, hogy pár hónapra rá a színházban megpillantottam a profot a feleségével, mosolyogtak, társalogtak, mint mindenki. Valami Maldororról szólt az előadás, semmit nem értettem belőle.